

Posudek oponenta na bakalářskou práci JUDITY BERKOVÉ: „Časová souvislost legalizací interrupce, změn zákonů o interrupci a referend týkajících se interrupce a zvýšeného počtu výzkumů zvířecí infanticidy.“

Vedoucí práce Prof. RNDr. Dr. R. Stanislav Komárek Dr.

Jedná se o bakalářskou práci, které se snaží pomocí kvantitativních metod prokázat vztah mezi legalizací interrupce v euroamerické společnosti a prováděním zvýšeného počtu vědeckých výzkumů na téma zvířecí infanticidy. Předložená bakalářská práce vychází z konceptu sociomorfního modelování přírodních věd, který předpokládá úzký vztah mezi aktuální sociální realitou a stavem poznání dané společnosti. Tento vztah je nejlépe patrný v přírodních vědách, kdy výzkum a interpretace přírodních jevů se provádí do značné míry nevědomě tak, aby výsledky pozorování poukázovaly i na způsob správného řešení analogických jevů a problémů v lidské společnosti. Podstatou teorie sociomorfního modelování je, že lidské poznání vytváří obraz přírody v zásadě nevědomě a to projekcí aktuálního stavu lidské společnosti do přírody. Tento obraz zároveň slouží jako prostředek k legitimizaci dané společnosti. Neboť jen taková společnost je v pořádku, jejíž pravidla jsou v souladu s řádem přírody. Příroda je také společností pokládána za moudrou a tak cituji z úvodu bp str. 6: „Není důvodu, proč by se lidská společnost nemohla obracet k přírodě pro radu a pomoc s řešením tak těžkého problému, jakým je jev interrupce.“ Předmět bakalářské práce je tedy velmi zajímavý a podnětný. Cituji dle autorky str. 7: „Sociomorfní modelování může odhalit temná zákoutí lidské mysli a přispět tak k porozumění nevědomých tendencí, které na člověka působí a ovlivňují ho“ Ze zadání bakalářské práce je tedy zjevné, že se jedná o problematiku velmi komplexní a pro kvantitativní výzkum poměrně metodicky složitou. Sociomorfní modelování bylo koncipováno jako teorie (E. Topitsch, 1954, S. Komárek, 2004), která byla dokládána jednotlivými příklady, které je možno považovat za nejvíce názorné (např. vznik Darwinovy teorie přírodního výběru vytvořené v době raného kapitalismu, která stojí na myšlence vnitrodruhové kompetice, podobně jako je pro kapitalismus charakteristická všudepřítomná konkurence) Předložená práce nabízí odvážný pokus o kvantitativní analýzu jednotlivého projevu sociomorfního modelování a to analýzu vztahu mezi uzákoněním interrupce nebo spíše jak autorka uvádí mezi „oživením tématu lidské interrupce“ a mezi výzkumy zvířecí infanticidy. Metodika výzkumu je založena na sledování četnosti změny zákonů o interrupci a četnosti publikovaných výzkumů o infanticidě v časovém období od roku 1987 do roku 2011 (24 let) v oblasti, kterou autorka popisuje jako

Evropu a Severní Ameriku. Na straně str. 17 je v metodách popsán výzkumná otázka: „Shoduje se období, kdy nejvíce států legalizovalo interrupci, upravilo zákony týkající se tohoto jevu či uskutečnily referenda na toto téma, s obdobím, kdy se zvýšil počet uskutečněných výzkumů zvířecí infanticidy?“ Hypotézou autorky je, že existuje korelace mezi obdobím ve kterém proběhlo nejvíce legalizací a úprav zákonů o interrupci, či referend na toto téma, a obdobím, kdy byla zvířecí infanticida nejvíce aktuální ve vědeckém prostředí. Podle mého názoru je hypotéza popsána nepřesně. Mělo být spíše uvedeno, že hypotézou autorky je nalezení pozitivní korelace. Neboť autorka předpokládá na základě teorie sociomorfního modelování pozitivní vztah. Tento předpokládaný pozitivní vztah je dále vyhodnocen statisticky pomocí výpočtu korelační koeficientu. A právě v tomto bodě, ve způsobu zpracování kvantitativních dat, vidím hlavní nedostatek předložené práce, podrobněji níže. Popis metodiky výzkumu zahrnuje řadu dalších nepřesných formulací. Například autorka popsala svoji metodu jako sledování roků legalizace interrupce a četnosti výzkumů zvířecí infanticidy Lépe by bylo metodu popsat jako sledování četnosti legalizace interrupce v jednotlivých zemích vybraného regionu a sledování četnosti publikací o zvířecí infanticidě v závislosti na jednotlivých letech vybraného výzkumného období. Je tedy zřejmé, že i v metodě není zcela zohledněn časový aspekt pozorovaných jevů. Neboť právě výpočet korelačního koeficientu u dvou událostí, které v čase mění je typický příkladem nevhodného užití této statistické metody. V takovémto případě je pak možno vypočítat statisticky významné korelace aniž by sledované události byly ve vzájemném vztahu. např. velikost úrody jablek s počtem výtisků denního periodika na stole pěstitele v časovém horizontu 25 let. Vhodnější způsobem pro zpracování kvantitativních dat této bakalářské práce by bylo užití statistických metod, které jsou vhodné k analýze časových řad. V tomto případě by však bylo nutné počet publikovaných článků o zvířecí infanticidě vztáhnout k celkovému počtu článků, které byly publikovány ve sledovaných vědeckých časopisech. Dále by bylo nutné zohlednit fakt, že sledování četností oživení společenského zájmu o téma interrupce v jednotlivých letech, nejsou pozorování na sobě zcela nezávislá. Neboť počet legalizací zákonů o interrupci v předchozích letech ovlivňuje počet legalizací v letech následujících a to proto, že počet států ve vybrané oblasti není neomezený a čím více státy legalizovaly interrupce v minulosti, tím méně je možné legalizovat interrupci v letech následujících, neboť již není kde legalizovat. Takto by se mohl interpretovat i nálezný ve výsledném grafu č. 1 na straně 35, na kterém je patrná tato klesající tendence. To samé platí i o počtu článků na téma zvířecí infanticidy neboť počet odpublikovaných článků na určité téma, může zvyšovat další produkci článků na tomto poli výzkumu za účelem zvýšení počtu autocitací samotných autorů článků či

v důsledku šíření módy provádět výzkumy na nové téma, kde je vyšší pravděpodobnost publikace. Na druhou stranu je však nutné poznamenat, že použití takto pokročilých statistických metod je jistě nad rámec nároků, které je možné klást na bakalářskou práci. Pokud tedy odhlédneme od faktu, že autorka použila v principu zcela nevhodnou metodu statistického zpracování nasbíraných dat a vzali bychom její způsob zpracování vážně, tak i v tomto případě se autorka dopustila dalších závažných pochybení. V kapitole 5.3. autorka popisuje jakým způsobem definovala úpravy zákona o interrupci a referenda na toto téma. Na straně 33 pak podotýká cituji: „ Na tomto místě je nutná poznámka o zákonech, které interrupční politiku zpřísnily. Tyto zákony jsem do výzkumu zahrнула proto, že jako ostatní úpravy zákona představují dobu „oživení tématu interrupce“. A dále tyto státy ani blíže nespecifikuje. Podle logiky položení výzkumné bych však předpokládala, že v tomto případě by se měly tyto zpřísnující zákony ze sledovaných četností zákonů o interrupci spíše odečíst. Dále pak v kapitole Výstup na straně 39. autorka uvádí výslednou hodnotu Pearsonova korelačního koeficientu, bez uvedení hladiny statistické významnosti (p), což je forma výsledku zcela nedostačující. Dále je překvapivý způsob interpretace nalezené negativní korelace mezi zkoumanými jevy. Na straně 40 autorka tento nálezn bez dalšího vysvětlení rychle odmítá ani dále nediskutuje, neboť neodpovídá její výzkumné hypotéze. Tento krok hodnotím jako příklad hrubého nepochopení vědecké práce, která stojí na formulaci hypotézy, vytvoření výzkumné metodiky, zpracování dat, uveřejnění jeho výsledků, jejich následné diskusi a interpretaci, která může vézt k přijetí či zamítnutí výzkumné hypotézy. V tomto konkrétním případě, bych tedy očekávala, že by v důsledku nalezené negativní korelace autorka svoji výzkumnou hypotézu zamítla, nebo je opatrně interpretovala tak, že zvolená metodika nebyla pro řešení daného úkolu pravděpodobně vyhovující. Místo toho autorka použije stejné výstupy a vymyslí originální „ šipkometrickou“ metodu, jejíž výsledky interpretuje způsobem, který vyhovuje její výzkumné hypotéze. Podle mého názoru lze interpretovat výsledky na grafu č.5 na straně 41 a grafu č. 6 na straně 43 pouze v tom smyslu že počet států, které legalizovaly v určitém roce interrupci má své vrcholy a počet článků o zvířecí infanticidě má své vrcholy, které se časově nepřekrývají. Proto způsob interpretace výsledků, jaký provedla autorka považuji navzdory jeho optické působivosti za zcela oportunní a vymykající se zvyklostem kvantitativního zpracování nasbíraných dat. Ve způsobu interpretace nalezených výsledků spatřuji hlavní slabinu předložené práce. Na druhou stranu je práce po formální stránce poměrně zdařilá, obsahuje všechny náležitosti a plně odpovídá nárokům kladeným na bakalářskou práci. Z nalezených formálních nedostatků bych však uvedla např. že v grafech chybí popisky os x , y a chybný je popis grafů č. 1, který

se jmenuje „Státy, které legalizovaly interrupci , změnilly zákon o interrupci nebo uskutečnily referendum o interrupci“ a tímto způsobem je označená i samotná proměnná v tomto i v dalších grafech, místo toho aby se tato proměnná označila jako Počet států, které.....

Závěr:

S přihlédnutím ke všem výše zmiňovaným okolnostem hodnotím předloženou bakalářskou práci Judity Berkové stupně dobře a práci doporučuji k obhajobě.

V Praze 15. 3. 2011

Mgr. Věra Pivoňková Ph.D.
Katedra antropologie FHS, UK

V rámci obhajoby bych se ráda adeptky zeptala na některé z těchto následujících otázek:

1. Kolik států celkově zahrnuje zvolená výzkumná oblast?
2. V jakých státech výzkumné oblasti byla interrupce legalizovaná nejdříve?
3. V jakých státech došlo ke zpřísnění zákonů o interrupci ve sledovaném výzkumném období?
4. V jakých státech ve sledované oblasti není do současnosti interrupce legalizována?
5. Blíže charakterizujte institut-firmu „ International Planned Parenthood Federation“, z jejíchž internetových stránek jste čerpala základní data ohledně zákonů legalizace interrupcí. Jaké jsou její další aktivity? Kdo je jejím vlastníkem?
6. Blíže charakterizujte články, které jste zahrnula do analýzy publikací na téma zvířecí infanticidy. O jaké živočišné druhy se zejména jedná? U jakého živočišného druhu byla infanticida popsána nejdříve? U jakých živočišných druhů byl tento fenomén popsán v poslední době?